

İŞLETMELERDE VERGİ PLANLAMASI

Doç. Dr. Cemal İBİŞ
Marmara Üniversitesi
İ.İ.B.F. Öğretim Üyesi

I- GİRİŞ

Vergi, kamu giderlerini karşılamak üzere, devletin, vergileme yetkisine dayanarak ve tek taraflı olarak, kişilerin gelir ve servetlerinden, cebren aldığı ekonomik değerlerdir¹.

Verginin konusu, üzerine konulduğu ve doğrudan ya da dolaylı olarak kaynağını oluşturan iktisadi unsurlardır. Bu unsurlar, bazen bir gelir (örneğin : gelir vergisi, kurumlar vergisi), bazen bir servet (örneğin: emlak vergisi, motorlu taşıtlar vergisi), bazen bir harcama (örneğin: katma değer vergisi, özel tüketim vergisi) ve bazen de bir işlem yada belge (örneğin: damga vergisi) olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kamu hizmetlerinin gerçekleştirilebilmesi için gerekli finansmanı sağlamak vergi sisteminin temel fonksiyonu olmakla birlikte, tasarrufların ve sermaye birikiminin artırılması yoluyla ekonomik büyümenin teşviki de vergi sisteminin üstlendiği diğer bir fonksiyondur.

Ayrıca vergi sistemi, gelir dağılımının daha adil hale getirilmesinde, toplam tasarrufların ve dolayısı ile ekonomik büyümenin teşvikinde devletin sahip olduğu önemli bir maliye politikasıdır².

Ancak, Türkiye’de vergi politikası kayıtlı vergi mükelleflerinin vergi yüklerinin olabildiğince artırılması anlamını taşıdığından ekonomik büyümenin teşvikini değil yatırım ve istihdamın önünü kesmek gibi anlaşılması zor bir uygulama ile karşı karşıya kalınmaktadır.

Bu durum, vergi mükelleflerini yüksek vergi yükünden kurtulmak için çeşitli çözümler aramaya itmekte; yasal veya yasal olmayan yollarla ya hiç vergi

---

¹ 18.10.1982 Tarihinde Kurucu Mecliste Kabul; 20.10.1982 Tarih ve 17844 Sayılı Resmi Gazete’de Halkoyuna Sunulmak Üzere İlan Edilen; 07.11.1982 Tarihinde Halkoyu İle Kabul Edilen ve 09.11.1982 Tarih ve 17863 Tarihli Resmi Gazete’de Halkoyu Sonucunda Yayımlanarak Yürürlüğe Giren Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’nın IV. Vergi Ödevi Başlığında yer alan 73’üncü maddesinin birinci fıkrasında; “Herkes, kamu giderlerini karşılamak üzere, mali gücüne göre, vergi ödemekle yükümlüdür.” hükmü yer almaktadır.

² 1982 Anayasası’nın 73 maddesinin üçüncü fıkrasına göre; “Vergi yükünün adaletli ve dengeli dağılımı, maliye politikasının sosyal amacıdır.”

ödememekte ya da daha az vergi ödemektedirler.

Bu yollardan yasal olanı vergilemede “**vergiden kaçınma/vergi planlaması**”³ olarak adlandırılmakta, yasa dışı yol ise “**vergi kaçakçılığı**”⁴ şeklinde ifade edilmektedir.

Bu çalışmada, işletmeler açısından vergiden kaçınma ya da bu çalışmadaki adıyla vergi planlaması konusu ele alınmaya çalışılmıştır.

II- İŞLETMELERDE VERGİ PLANLAMASINI GEREKTİREN NEDENLER

Vergi planlaması genel olarak;

- İşletmelerin yapılarının ve örgütlenmesinin,
- iş yapma şekil ve süreçlerinin,
- vergi kanunları ve ilgili diğer mevzuatta yer alan indirim, istisna ve muafiyetlerin,
- çifte vergilemeyi önleme anlaşmalarının,

vergisel avantaj sağlayarak ve vergi yükünü en aza indirecek şekilde yasal düzenlemeler ile uyumlu olarak gerçekleştirilen sistemli bir çalışmadır.

Bilindiği gibi, vergi işletmeler için bir mali yükümlülüktür. Ülkemizde bu yükümlülüğü ağırlaştırılan ve aşağıda açıklanan önemli etkenler söz konusudur;

1. Verginin Özel Sektör Yatırım Kararları Üzerinde Azaltıcı Etkiye Sahip Bulunması

Verginin, yatırımlar üzerindeki etkisi üç şekilde olur⁵.

i- Vergi sonrası kullanılabilir gelirin azalması, tüketimin ve tasarrufların azalmasına neden olur. Böylece, yatırımlara tahsis edilen miktar azalır.

ii- Verginin, tüketim ve yatırımda yapacağı azalmaya bağlı olarak, toplam talepteki düşme nedeniyle; yatırımların uzun vadedeki getirisi hakkındaki beklentileri değiştirir.

iii- Bunların yanında, vergi sonrası kararı değiştireceğinden işletmenin yatırım kararlarını etkileyecektir.

Yatırım mallarından alınan dolaylı vergilerin, bu malların fiyatlarına yansıtacağı ileri sürülmektedir. Vergi sebebiyle, yatırım malları fiyatlarındaki artış, kendisine maksimum karı getirecek bir yatırıma karar veren işletmenin bu kararlarını değiştirecektir.

³ ŞİŞMAN, Bülent: İşletmelerde Vergi Planlaması Yöntemleri, Yaklaşım Yayınları, Nisan 2003, s. 27; “Vergiden Kaçınma, vergiyi doğuran olaya sebebiyet vermemek suretiyle vergi borcundan kurtulmayı ifade eder. Vergi yasalarındaki istisna ve muafiyet hükümlerinden yararlanmak, örneğin, yükümlülerin vergi konusuna girmeyen kazançlardan kazanç ve irat sağlaması yada vergiye tabi olmayan mal ve hizmetleri satın almak suretiyle vergiden kaçınması mümkündür. Bu durum hiç şüphesiz her hangi bir suç teşkil etmez.”

⁴ Bülent Şişman, age. s. 27; “Vergi Kaçakçılığı, vergi baskısına karşı yasa dışı tepkidir. Ödenmesi gereken vergiyi, yasalara aykırı bir surette hiç ödememek veya eksik ödemek vergi kaçakçılığı olarak nitelendirilir. Böyle bir davranış, vergiden kaçınmanın aksine suçtur.”

⁵ ACAR, Mustafa Gürhan: Türkiye’de Vergi Yükü, Vergi Yükünün Ekonomik ve Sosyal Etkileri İle Vergi Yükünün Adil Dağılımı İçin Vergi Sisteminde Yapılması Gereken Değişiklikler, Hesap Uzmanlığı Yeterlik Etüdü Bilim Raporu, s. 63.

ŞİŞMAN, Bülent: age., s. 29.

Vergi nedeniyle, üretim maliyetindeki artış, işletmenin vergi sonrası yatırım miktarını azaltır. Yatırımları azaltan diğer bir etken ise; vergi dışı kalan üretim faktörlerinin, nispi olarak ucuzlaşması nedeniyle, sermaye yerine ikame edilmesidir.

Bazı vergiler ise, yatırımların getirisinden alınır ve vergi sonrası firma karını değiştirerek firmanın yatırım kararlarını etkiler. Bu vergiler kar üzerinden alınan gelir ve kurumlar vergisi gibi dolaysız vergilerdir.

2. Vergi Oranlarının Katlanılabilir Bir Seviyede Olmaması

İşletmeler günümüzde kazançlarının yaklaşık %33'ünü çeşitli adlar altında vergi olarak ödemek zorundadırlar. Bu kazançları ortaklarına dağıttıklarında toplam vergi yükü kazancın yaklaşık %40'ını bulmaktadır. Bu oran, ödenen diğer dolaylı vergiler de göz önünde bulundurulduğunda ekonomik faaliyetleri caydırıcı ölçüde yüksektir.

3. Vergilemede Yüksek Enflasyonun Etkisi

Yüksek enflasyonun olduğu ve “enflasyon düzeltilmesinin” uygulanmadığı dönemlerde işletmeler gerçek kazançları üzerinden değil, özkaynakları üzerinden vergilendirilmektedir. Özkaynaklar bu şekilde erimektedir.

Ancak 5024 Sayılı Kanun⁶ ile “Enflasyon Düzeltmesi” olarak bilinen düzenleme mevzuatımızda yerini aldıktan sonra ise, “5024 sayılı Kanunla getirilen düzenleme, adil bir vergilendirme amacından oldukça uzak olup, yabancı kaynakla finanse edilmiş işletmelerde, “fiktif servet artış vergisi”nin tahakkuk ettirilip tahsil edilmesine yol açacaktır. Kuşkusuz bu gelişme çok yönlü bir şekilde pek çok kesimi olumsuz bir şekilde etkileyecektir.”⁷

Vergi Usul Kanunu'nun Geçici 25'inci maddesi⁸ ile 31.12.2003 tarihli bilançoda yer alan “Parasal Olmayan Kıymetlerin” nasıl düzeltileceği belirtilmekte, bu maddede hüküm bulunmayan hallerde ise söz konusu kıymetlerin Vergi Usul Kanunu'nun 5024 Sayılı Kanunla değişik mükerrer 298'inci maddesine göre düzeltileceği hükmü yer almaktadır. Belirtilen enflasyon düzeltmesi, 31.12.2003 tarihli bilançonun güncellenmesi ve “Parasal Olmayan Aktifler” ile “Parasal Olmayan Pasiflerin” enflasyon karşısındaki değer kayıplarının düzeltilmesi anlamını taşımaktadır. Diğer bir ifadeyle, 31.12.2003 bilançolarının düzeltilmesinin vergi ile hiç bir ilişkisi yoktur.

Bununla birlikte 01.01.2004 tarihinden itibaren uygulanacak enflasyon düzeltmesinde ise oluşacak farklar “Geçici

⁶ 5024 Sayılı Vergi Usul Kanunu, Gelir Vergisi Kanunu ve Kurumlar Vergisi Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun 30.12.2003 tarih ve 25332 Sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

⁷ PEKDEMİR, Recep: Enflasyon Muhasebesi mi? Yoksa Enflasyon Düzeltmesi Vergisi mi? www.tmud.org.tr/Enflasyon_Vergisi.html 31.08.2004.

⁸ 5024 Sayılı Kanun'un 5'inci maddesiyle 213 Sayılı Vergi Usul Kanunu'na eklenmiş olup, 01.01.2004 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Vergi” ve “Gelir veya Kurumlar Vergisi” matrahlarına etki etmek suretiyle işletmelerin bilançolarındaki finansman yapısının “yabancı kaynak /öz-kaynak” oranlarındaki durumuna göre farklı vergi yükleri ile karşı karşıya kalabilmeleri söz konusu olabilecektir.

Bu konuda tespit edilebilen bazı olumsuzluklar aşağıdaki gibidir:⁹

- Yabancı kaynakla finanse edilmiş işletmelerin kazançlarının vergilendirilmesinde vergi yükü artabilecektir.
- Gayri faal durumdaki işletmeler, kazanç vergisi yükü altına girebilecektir.
- Parasal olmayan aktif/varlık yatırımlarının hızında azalmalar olabilecektir.
- Parasal varlık yatırımlarına doğru bir eğilim ortaya çıkabilecektir.

4. Vergi Mevzuatına Hakim Olabilmenin Uzmanlık Gerektirmesi

Vergi mevzuatının takip edilmesi ve mevzuata uygun faaliyet gösterilmesi son derece güçtür. Bu nedenle, bir yandan yükümlülüklerin zamanında ve olması gerektiği gibi yerine getirilemesinden kaynaklanan riskler ortaya çıkmakta, bir yandan da mevcut vergi teşvik ve kolaylıklar fark edilememekte ve bunlardan vergisel avantaj sağlayacak şekilde faydalanılamamaktadır.

Örneğin, Enflasyon düzeltilmesi konusunda 17.12.2003 tarihinden 14.08.2004 tarihine kadar 2 kanun¹⁰, 5 Genel Tebliğ¹¹ ve 8 Sirküler¹² yayımlanmıştır. Enflasyon düzeltilmesi konusunda bile 15 ayrı düzenleme yapılmamıştır.

⁹ PEKDEMİR, Recep: agm.

¹⁰ 5024 Sayılı Kanun, 17.12.2003 tarihinde kabul ve 30.12.2003 tarih ve 25332 Sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

5228 Sayılı Kanun, 16.07.2004 tarihinde kabul ve 31.07.2004 tarih ve 25539 Sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

¹¹ 328 Sıra No’lu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği, 28.02.2004 tarih ve 25387 Sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

333 Sıra No’lu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği, 28.04.2004 tarih ve 25446 Sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

337 Sıra No’lu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği, 13.08.2004 tarih ve 25552 Sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

338 Sıra No’lu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği, 13.08.2004 tarih ve 25552 Sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

12 Sıra No’lu Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği, 05.05.2004 tarih ve 25453 Sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

¹² 02.01.2004 Tarih ve VUK-2/2003-2/ Enflasyon Düzeltmesi Uygulaması-1

12.03.2004 Tarih ve VUK-3/2004-1/ Enflasyon Düzeltmesi Uygulaması-2

07.04.2004 Tarih ve VUK-4/2003-2/ Enflasyon Düzeltmesi Uygulaması-3

06.07.2004 Tarih ve VUK-6/2004-4/ Enflasyon Düzeltmesi Uygulaması-4

02.08.2004 Tarih ve VUK-8/2004-6/ Enflasyon Düzeltmesi Uygulaması-5

05.08.2004 Tarih ve VUK-9/2004-7/ Enflasyon Düzeltmesi Uygulaması-6

09.08.2004 Tarih ve VUK-10/2004-8/Enflasyon Düzeltmesi Uygulaması-7

14.08.2004 Tarih ve VUK-11/2000-9/Enflasyon Düzeltmesi Uygulaması-8 ;

<http://www.gelirler.gov.tr/gelir2.nsf/sirkuler/> Vergi Usul Kanunu Sirküleri; 06.09.2004

sı ve hatta Gelirler Genel Müdürlüğü'ne ait internet sitesinde yapılan düzenlemelerin bir kaç gün ara ile yayımlanması mükelleflerin mevzuattaki düzenlemeleri tam olarak anlayamamalarına, etkin ve doğru bir biçimde uygulamalarına yön verememeleri sonucunu doğurmaktadır.

Örnek verecek olursak, enflasyon düzeltmesinden önce, özsermaye yeterliliğinden dolayı ortaklardan borç para kullanarak üretim ve yatırımlarını finanse eden işletmeler, “parasal kalemler” arasında yer alan “ortaklara borçlar hesabı”ndaki bu tutarları 2004 yılı içerisinde sermayeye eklemek suretiyle bunlara “parasal olmayan kalem” niteliği kazandırmış ve enflasyon düzeltmesine tabi tutmuşlardır. Böylece, 2004 yılında geçici vergi dönemlerinde aktifinde yer alan stok, sabit kıymetler gibi parasal olmayan kalemlerinden gelecek enflasyon düzeltme farklarının vergiye tabi kar (matrah) üzerindeki artış etkisini azaltarak finansal fayda yaratmışlardır. Enflasyon düzeltmesinin mali tablolarında yaratacağı etkileri hesaba katmayan işletmeler ise ilave bir vergi yükü (enflasyon vergisi-fiktif servet artış vergisi) ile karşı karşıya kalmışlardır.

İşletmeler 01.01.2004 tarihinden itibaren yatırım, üretim ve ticari faaliyetlerini sürdürürken kısa, orta ve uzun vadeli planlar yapmak, stokların ve ala-

cakların devir hızı ile sermaye ihtiyacını belirlemek ve dengeli bir mali yapı kurmak zorundadır.

5. Kayıtdışı Ekonominin Haksız Rekabet Ortamı Yaratması

Kayıtdışı faaliyet gösteren işletmeler, vergi başta olmak üzere bir çok mali yükümlülüğü yerine getirmediğinden haksız rekabet yaratmaktadır. Yaratılan haksız rekabetin oranı oldukça yüksektir.

Diğer taraftan, vergi kanunlarının kendilerine verdiği hakları kullanarak daha az vergi ödeyenler yasaların kendilerine vermiş olduğu en doğal haklarını kullanmaktadırlar. İki işletmeden biri yasaların kendisine vermiş olduğu hakları kullanıyor ve daha az vergi ödüyor iken, diğer işletme bilinçsizliği sebebiyle bu haklarını kullanmıyor ve daha fazla vergi ödüyorsa, fazla vergi ödeyen işletmenin az vergi ödeyen işletme ile rekabet etme şansının daha az olacağı muhakkaktır. Bu sebeple işletmeler diğer işletmeler ile daha iyi rekabet edebilmek amacıyla da vergi planlaması yapmaktadırlar ki bu da en doğal hakları arasındadır.¹³

6. Vergi Sisteminin Adil ve Dengeli Olmaması

Bazı kurumlar diğer kurumlara göre farklı vergi yapılarına sahip olabilmekte, işlemler çeşit ve süreçlerine bağlı olarak değişik vergisel sonuçlar yarata-

bilmektedir. Buna en güzel örnek olarak finansman gideri kısıtlaması¹⁴ uygulamasını gösterebiliriz.

7. Etkin Bir Maliye Politikasının Uygulanmaması

Yeni ekonomik yapılanmaların yol açtığı vergisel konular zamanında ve etkin olarak değerlendirilmemektedir. Piyasa ve kamuoyu baskısı ile uygulamalara yön verilmektedir.

Geçtiğimiz günlerde bazı ürünlere ilişkin KDV oranlarında yapılan değişiklik, ekonomik krizin getirdiği durgunluk ve karamsar havanın biraz da olsa değişmesine yol açmıştı. Buradan da anlaşılacağı gibi, mali yönetim sadece kaynak bulmak konusuna odaklanmakta ve ekonomik krizi aşmak konusunda etkin bir maliye politikası uygulamamaktadır. Mali idare üretim ve istihdamı artırıcı yatırım yapılması için gerekli kaynakları ya hazine bonusu ve devlet tahvili ihraç ederek ya da artırılan vergiler ile kendinde toplamaktadır.

Bu durum ise, işletmecilerin kaynaklarını etkin bir biçimde kullanmaları arayışına itmektedir. Böylelikle yatırımlar ertelenmekte, üretim ve istihdam daraltılmakta, giderler asgariye indirilmeye çalışılmaktadır. Ancak işletme-

nin mali kaynaklarının en önemli kısmı vergi ve diğer yükümlülüklerle gitmektedir.

III- İŞLETMELERDE VERGİ PLANLAMASININ YAPILMASI

Vergi planlama çalışmasında, öncelikle işletmenin yapısı, üretim, yatırım, stok ve pazarlama süreçleri ile finansman yapısı hakkında yapılacak bir incelemeyle işletme ve bağlı bulunduğu grup hakkında ayrıntılı bilgiler toplanır.

Toplanan bu bilgilerin yanında vergi planlamasını yapacak kişi veya ekibin işletmenin faaliyet gösterdiği sektöre ilişkin hem Türkiye hem de dünyadaki uygulamalardan elde ettiği tecrübeler ışığında yerel ve uluslararası mali mevzuatta yer alan düzenlemelerden yararlanmak suretiyle işletmenin ihtiyaçları ve kullanılacak vergi planlama yöntemlerini belirler.

İşletmede halen uygulanmakta olan vergi planlama yöntemleri incelenir ve işletmenin tespit edilen vergi planlama ihtiyacını karşılama düzeyi tespit edilir.

Bu çalışma, işletmenin ve bağlı bulunan şirketler grubunun mevcut vergi risklerinin tespit edilmesini de içermektedir.

---

¹⁴ 5422 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 5024 Sayılı Kanun'un 9/c maddesiyle 01.01.2004 tarihinden itibaren (Enflasyon Düzeltmesi nedeniyle) yürürlükten kaldırılan 15/13'üncü maddesine göre; "Vergi Usul Kanunu hükümlerine göre, dönem sonu stoklarını son giren ilk çıkar yöntemine göre değerleyen veya amortismanına tabi sabit kıymetlerini yeniden değerlemeye tabi tutan kurumların (Bankalar, Sigorta Şirketleri ve Diğer Finans Kurumları hariç) Gelir Vergisi Kanunu'nun 41'inci maddesinin 8 numaralı bendindeki esaslar çerçevesinde hesapladıkları giderler" vergi hesabında gider olarak kabul edilmemekteydi.

Vergi planlama çalışması, yerel ve uluslararası mali mevzuatta yer alan indirim, istisna ve muafiyetlerden faydalanarak ve tamamen yasal olarak maksimum vergi tasarrufu sağlayarak işletmenin kendi yapısına uygun olarak uygulanabilecek ve faydalı çözümler üretilmesini amaçlamaktadır.

Bu amaçla aşağıda örneklerine yer verdiğimiz çeşitli vergi planlaması araçları kullanılabilir.

- Şirketin ve bağlı bulunulan şirketler topluluğunun yeniden yapılandırılması (devir, birleşme ve satın alma).
- Şirketin üretim ve satış maliyet yapısının yeniden gözden geçirilmesi.
- Şirketin satış ve pazarlama faaliyetlerinin gözden geçirilmesi.
- Şirketin üretim ve yatırım finansman yöntemlerinin alternatif finansman yöntemleri ile karşılaştırılması.
- Şirketin harcama (genel yönetim gider) politikalarının değerlendirilmesi.
- Mali mevzuatta yer alan teşvik ve indirim uygulamalarının değerlendirilmesi.
- Çifte vergilendirmeyi önleme anlaşmalarının değerlendirilmesi.
- Yurt dışında şirket kurulması, serbest bölge, teknoloji geliştirme bölge ve offshore uygulamalarının değerlendirilmesi.
- Şirketin tahsilat ve ödeme süreçleri ile nakit akış durumunun gözden geçirilmesi.

Ancak, burada önemli olan konu bu işlemlerin yapılmasında tecrübeli ve uzman olan kişi ve kuruluşlar ile birlikte

vergi planlaması uygulamalarının yapılmasıdır. Çünkü vergi ve finans uygulamaları çok dinamik bir özellik taşır. Sürekli değişiklik ve gelişmelere uygun faaliyet gösterilmesini zorunlu kılmaktadır. Her işletmenin etkin bir biçimde bu değişiklikleri takip etmek için kendi bünyelerinde ayrı bir danışmanlık ekibi kurması ise son derece zor ve önemli bir finansal yüküdür.

IV- SONUÇ

Mali yükümlülüklerin en az düzeye indirilmesi kayıtlı ekonomi içindeki işletmelerin rekabet güçlerini artıracaktır. Mali yükümlülüklerin yasal çerçevede kalınarak en aza indirilmesi ancak vergi planlaması gibi sistemli bir çalışmayla başarılabilir. Böyle bir çalışma ise uzmanlık gerektirmektedir. Her işletmenin böyle bir ekibi oluşturması elbette mümkün değildir. Bu da asıl işlerinin vergi planlaması ile şirket ve şirket gruplarının yeniden yapılandırılması olan uzman grupların desteğini almayı gerekli kılmaktadır.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

ACAR, Mustafa Gürhan: Türkiye’de Vergi Yükü, Vergi Yükünün Ekonomik ve Sosyal Etkileri İle Vergi Yükünün Adil Dağılımı İçin Vergi Sisteminde Yapılması Gereken Değişiklikler, Hesap Uzmanlığı Yeterlik Etüdü Bilim Raporu.

ALTUĞ, Osman: Kayıtdışı Ekonomi, İstanbul, Mart 1994.

Earnst&Young: Vergi Rehberi, Capital Dergisi Eki, Ocak 2003.

ERGÜLEN, Güneri – ERDEM Hayreddin: Vergi Avantajları, Yaklaşım Yayınları, Ankara, 1998.

GÜÇLÜ, Faruk: Ülkemizde Vergi Kaçakçılığı ve Uygulamaları, Detay Yayıncılık, Ekim 2001.

ÖZCAN, Sezgin: Vergi Yasalarında Yer Alan Avantajlardan Yararlanarak Daha Az Vergi Ödemenin Yolları, Aktüel Para Dergisi Eki, Ocak 2003.

PEKDEMİR, Recep: Enflasyon Muhasebesi mi? Yoksa Enflasyon Düzeltmesi Vergisi mi? www.tmud.org.tr/EnflasyonVergisi.html, 31.08.2004.

PricewaterhouseCoopers, Türkiye: Mevzuattaki Boşluklardan Yararlan, Daha Az

Vergi Öde, Power Ekonomi Dergisi, Özel Eki, Ocak 2000.

ŞİŞMAN, Bülent: İşletmelerde Vergi Planlaması Yöntemleri, Yaklaşım Yayınları, Nisan 2003.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, 09.11.1982 tarih ve 17863 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

Yararlanılan Vergi Mevzuatı: <http://www.gelirler.gov.tr/>, 06.09.2004.